

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МУКАЧІВСЬКА МІСЬКА РАДА
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. Б.ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМ. ФЕРЕНЦА РАКОЦІ ІІ**

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАУКИ Й ОСВІТИ
В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

**Збірник тез доповідей за матеріалами
VI Всеукраїнської науково-практичної конференції**

**Мукачево
13-14 травня 2021 року**

*Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет
науково-технічною радою Мукачівського державного університету
(протокол № 4 від «12» травня 2021 р.)*

С 91

Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів : збірник тез доповідей за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції, 13-14 травня 2021 р., Мукачево / Ред.кол. : Т.Д.Щербан (гол.ред.) та ін. – Мукачево : Вид-во МДУ, 2021. – 572 с.

У збірнику представлено тези доповідей за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів». Учасниками конференції розглянуто проблеми та перспективи розвитку педагогічної освіти, психолого-педагогічні аспекти індивідуальної траєкторії професійного становлення особистості, сучасні орієнтири розвитку економіки, управління та інженерії, актуальні проблеми розвитку сфери обслуговування, туризму та збереження історико-культурної спадщини, тенденції розвитку сучасного суспільно-політичного та культурно-мистецького простору.

Видання розраховане на науковців, педагогів, викладачів, аспірантів та студентів, які займаються науково-дослідною роботою.

Редакційна колегія:

Щербан Т.Д. – д-р психол. наук, професор (голова);

Гоблик В.В. – д-р екон. наук, професор;

Кобаль В.І. – канд. пед. наук, доцент;

Пігош В.А. – канд. екон. наук, доцент;

Максютова О.В. – провідний фахівець ВНТД.

Відповідальність за достовірність фактів, власних імен, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікації.

ФЕНЦИК О.М. Академічна грамотність здобувачів вищої освіти: сутність та шляхи становлення	230
ФЕНЦИК О.М., ДИЯНИЧ М.М. Науково-дослідницька компетентність майбутніх учителів початкової школи: теоретичні засади	232
ФЕНЧАК Л. М. Формування організаційно-управлінської компетентності майбутніх педагогів початкової освіти	234
ФІЛЕ Г.Ф. Основні поняття та завдання релігійного виховання	236
ФІЛЬО В. В., МОЧАН Т. М. Особливості соціалізації дітей в сім'ї	239
ФУЛЕЙ А.Ю., МАРКО М.М. Використання пальчикового ігротренінгу в дітей дошкільного віку	241
ФУРДЕЛА А. Т., ХОМА О. М. Методи навчання грамоти в першому класі	243
ХИМИНЕЦЬ К.І., ЧЕКАН О.І. Особливості використання комп'ютерних технологій у логопедичній роботі	245
ХОМА О. М., МАКАРА Ж. М. Сучасні підходи до форм читання в початковій школі .	248
ХРИПТА А. М., ТОМАШЕВСЬКА М. О. Педагогічне спілкування як форма міжособистісної взаємодії вчителя та учнів	250
ЦІФРЯК Т.М., ЛІБА О.М. Структура методології освітньої діяльності здобувачів вищої освіти	252
ЧЕКАН О.І. Сучасні тенденції досліджень процесів спілкування в ракурсі лінгвістики, психології, психолінгвістики, педагогіки з позицій різних наукових напрямків	254
ЧЕРЕПАНЯ М.Т., БРИТВАК Р.М. Реформи в дошкільній освіті Закарпаття (друга половина ХХ століття)	257
ЧЕРЕПАНЯ М.Т., КОБАЛЬ К.І. Інтернатні заклади Закарпаття (друга половина ХХ століття)	259
ЧЕРЕПАНЯ М.Т., ЛОКЕС Б.М. Дошкільна освіта Закарпаття (1919-1938 рр.)	262
ЧЕРЕПАНЯ Н.І., ГУЛАН М. Методи і прийоми формування у дошкільнят діалогічного мовлення	265
ЧЕРЕПАНЯ Н.І., КОЗАК Л. Музикотерапія в оздоровленні дітей	267
ЧЕРЕПАНЯ Н.І., ШУБЕРТ М. Технології як засіб розвитку у дітей дошкільного віку інтересу до занять фізичною культурою і спортом	269
ЧУБИРКО К. Я., ЧЕКАН О.І. Сучасні проблеми і тенденції розвитку логопедії як науки	271
ШВАРДАК М.В., ЕРДЕЛІ-ІВАНТО М.Ю. Сутнісна характеристика технології адаптивного управління	275
ШВАРДАК М.В., ЗАВАДСЬКА В.В. Алгоритм реалізації технології антимобінгу в умовах закладу освіти	276
ШВАРДАК М.В., ПОПОВИЧ О.-М.В. Особливості реалізації коучинг-технології в умовах закладу загальної середньої освіти	278
ШЕСТАК А. Ю., ТОМАШЕВСЬКА М.О. Професійні та особистісні якості сучасного педагога	279
ЩЕРБАН Г.В. Формування системи цінностей студентів у процесі професійного навчання	281

РОЗДІЛ 2. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТРАЄКТОРІЇ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

АГАПЧУК Б.Ф., КОРОЛОВИЧ О.О. Теоретичні засади професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти України.....	284
---	-----

Література

1. Черепаня М.Т. Перспективи використання ретродосвіду інтернатних закладів Закарпаття (1091-1944 рр.) в умовах інтеграції України в світовий освітній простір. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Педагогіка та психологія: збірник наукових праць. Мукачево, 2019. Випуск 1(9). С. 47-51.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
3. Машкаринець-Бутко А. І. Теоретичні засади становлення та розвитку інтернатних закладів на Закарпатті у повоєнні роки. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. 2012. Вип. 24. С. 98-101.

УДК 373.2 (477) (09):001.8

ЧЕРЕПАНЯ М.Т., ЛОКЕС Б.М.,
Мукачівський державний університет

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА ЗАКАРПАТТЯ (1919-1938 рр.)

Сьогодні вагомого значення набуває вивчення ретроспективи національної освіти, адже об'єктивний історико-системний аналіз цього досвіду розширить можливості визначення перспектив реформування української дошкільної освіти в контексті єдиного освітнього простору. Українська історико-педагогічна наука має в своєму доробку чимало наукових досліджень процесу становлення та розвитку дошкільної освіти та виховання, зокрема дослідження Т. Головань, С. Дітковської, З. Нагачевської, Т. Пантюк, Л. Пісоцької, Г. Реґо, О. Сухомлинської та ін. Сучасний розвиток ідей вдосконалення змісту дошкільної освіти відображений у наукових працях Л. Артемової, І. Беха, А. Богущ, Н. Гавриш, Т. Кочубей, Н. Лисенко, Т. Поніманської та ін. Політичні, соціальні, економічні та культурні передумови розвитку дошкільної освіти в Закарпатті в хронологічних межах нашої публікації відображені в наукових розвідках закарпатських істориків педагогіки В. Гомонная, М. Кляп, М. Кухти, Г. Розлуцької, Г. Реґо, О. Фізеші та ін.

Метою нашої публікації є вивчення досвіду організації дошкільної освіти в Закарпатті в період його перебування в складі Чехословацької республіки (1919-1938 рр.), який за твердженням багатьох дослідників історії Закарпаття вважається одним із найефективніших у контексті розвитку освіти, шкільництва та педагогіки (М. Вегеш, І. Гранчак, П. Худанич, М. Зимомря, П.-Р. Магочій та ін.).

У 1919 р. була заключена Сен-Жерменська угода, за якою Закарпаття було включене до складу Чехословаччини під назвою Підкарпатська Русь. «Важливим з боку реформаторської політики Чехословацького уряду, – як зазначає О. Фізеші, – було розуміння ним школи як частини суспільно-народного, державного і людського організму, через що вона повинна виховувати для культурних та моральних цінностей, за якими стоїть народ, держава, людство. Школа зобов'язана вести учнів до дружнього суспільного

життя, заснованого на засадах справедливості, терпимості, солідарності, має прищеплювати підростаючому поколінню розуміння того, що від успіху і від добробуту громадян залежить успіх і добробут держави загалом [1, с. 70-71]. Далі, для підтвердження цієї думки, авторка наводить міркування Президента Чехословацької Республіки, чеського педагога-гуманіста – Т.Г.Масарика щодо важливості освіти та виховання: «Учіть всіх дітей, чтобы не ганьбилися языком, якому научила їх рідна мамка. Учіть їх, абы всі любилися, як братя. Учіть їх, абы нікому неправды не сказали. Учіть їх, абы были працьовитими людьми, бо лінухи дармо живють на світі. Учіть їх, абы ніколи не опилися вином, пивом, або зорілкою, абы сокотили своє здоровля» [Цит. за: 1, с. 71].

Згідно статистичних даних, представлених у монографії «Освіта Закарпаття» (2009), то в 1919 р. на території Підкарпатської Русі «діяло 115 дошкільних закладів (материнських шкіл), з них у 92-х мовою навчання була руська (українська), в 19-ти – угорська, у 2-х – словацька, в одному – німецька, в одному – румунська» [2, с. 290]. Разом з тим, прогресивна освітня політика Чехословацького уряду, сприяла не тільки розвитку шкільництва та ліквідації неписьменності серед дорослого населення, але й всіляко підтримувала розвиток дошкільної освіти. Таким чином, вже в 1938 р. число материнських шкіл в краї зросло до 252 (табл. 1). «Їх збільшення відбулося в основному, – як зазначено у вищезгаданій монографії, - за рахунок відкриття дитячих дошкільних закладів з чеською мовою навчання» [2, с. 290].

Таблиця 1

ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВИТИ В ПІДКАРПАТСЬКІЙ РУСІ

Закладів дошкільної освіти, з них за мовою виховання:	1919р.	1938 р.	Приріст
		115	252
руських	92	132	+40
угорських	19	16	-3
чеських/словацьких	2	101	+99
німецьких	1	1	-
румунських	1	2	+1

Джерело: [2, с. 290-291].

Як видно з табл. 1, за двадцять років перебування Підкарпатської Русі під юрисдикцією Чехословацької республіки загальна кількість закладів дошкільної освіти зросла у більш, ніж удвічі – на 137 дитячих закладів. Найбільш відчутним було відкриття дитячих садків за державний кошт, де виховання та навчання найменших громадян Чехословацької республіки відбувалося державною – чеською мовою. Зокрема, їх кількість зросла у 50 разів. Тобто, в 1919 р. у краї було всього два дошкільні заклади зі словацькою мовою виховання, а вже 1938 р. їх кількість зросла до 101 закладу. Це засвідчує, що освітня політика Чехословацького уряду була спрямована, насамперед, на виховання громадян своєї держави, які б з дитинства добре володіли державною мовою. Також одним із факторів відкриття великої кількості

чеськомовних закладів дошкільної освіти був той, що до Підкарпатської Русі для розбудови інфраструктури міст і містечок, розвитку промисловості, лісового та сільського господарства були направлені висококваліфіковані кадри з Чехії, які переїжджали сюди з сім'ями, відтак саме для їхніх дітей відкривали не тільки дитячі садочки, але й початкові школи. Щодо закладів дошкільної освіти з угорською мовою виховання, то їх кількість за двадцятиріччя перебування закарпатських земель у складі Чехословаччини зменшилася на три заклади.

Великого значення для розвитку материнських шкіл, захоронок та дитячих садків надавали також і численні громадські організації (Ліга захисту дитинства, Масарикова Ліга проти туберкульозу, Крайове товариство Червоного Хреста, організація «Нашим дітям» та ін.). Наприклад, товариство Червоного Хреста в Підкарпатській Русі, яке організувало діяльність консультативних центрів «Охорона матері і дитинства» та «Нашим дітям» у Мукачеві (1920 р.), Ужгороді (1921 р.), Ясіня (1921 р.), Великому Березному (1922 р.), Сваляві (1922 р.). Такі центри мали на меті надавати молодим матерям і вихователям «соціальну та педагогічну допомогу матерям з питань догляду за дитиною, її здоров'я, розумового, психічного та фізичного розвитку. Важливим напрямом роботи цих консультаційних центрів була й профілактична робота, а також поширення просвітницької інформації щодо санітарії та гігієни» [3, с. 49].

Таким чином, можемо констатувати, що в Підкарпатській Русі зусиллями державної, місцевої влади, а також за сприяння благодійних організацій спостерігається позитивна динаміка в розвитку закладів дошкільної освіти. Перспективним напрямом подальших досліджень може бути вивчення змісту виховання в закладах дошкільної освіти, особливості кадрового забезпечення тощо.

Література

1. Фізеші О.Й. Освітні здобутки системи початкової освіти Закарпаття в Чехословацький період (1919 – 1938 рр.). *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. № 20 (231), жовтень, 2011. Частина IV. С. 69–78.
2. Химинець В.В., Стрічик П.П., Качур Б.М., Талапканич М.І. Освіта Закарпаття: монографія. Ужгород: Карпати; Інформаційно-видавничий центр ЗППО, 2009. 464 с.
3. Черепаня М.Т. Перспективи використання ретродосвіду інтернатних закладів Закарпаття (1091-1944 рр.) в умовах інтеграції України в світовий освітній простір. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Педагогіка та психологія* : збірник наукових праць. Мукачево, 2019. Випуск 2(10). С. 47-51.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>